

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра іноземної філології, українознавства
та соціально-правових дисциплін

С. К. Ревуцька

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

**«ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА
РОЗВИТОК НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ»**

Ступінь: магістр

Кривий Ріг
2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського**

**Кафедра іноземної філології, українознавства
та соціально-правових дисциплін**

С. К. Ревуцька

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

**«ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА
РОЗВИТОК НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ»**

Ступінь: магістр

Затверджено на засіданні кафедри
іноземної філології, українознавства
та соціально-правових дисциплін
Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 1
від «28» серпня 2023 р.

Кривий Ріг
2023

УДК 159.923+81'233-029:001(045)

Р44

Ревуцька, С.К.

Р44 Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Психологія особистості та розвиток наукового мовлення, ступінь магістр. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2023. 57 с.

Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Психологія особистості та розвиток наукового мовлення» укладено відповідно до розробленої робочої програми для студентів ступеня «магістр». У методичних рекомендаціях з вивчення дисципліни увагу спрямовано на усвідомлення магістрантами важливості саморегуляції, самоаналізу у науковій діяльності, формування мовної компетентності майбутніх фахівців, розвитку усного та писемного мовлення слухачів у сфері наукового та фахового спілкування.

© Ревуцька С.К.. 2023

© Донецький національний
університет економіки й торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
2023

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	7
РОЗДІЛ II. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ / СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ...	11
Змістовий модуль I. Психологія особистості	
Тема 1: Психологія особистості як наукова дисципліна.....	12
Тема 2: Соціально-психологічна характеристика особистості.	16
Тема 3: Розвиток і формування особистості	18
Тема 4: Соціально-психологічний механізм взаємодії в професійній сфері.....	21
Тема 5: Психологічний аналіз діяльності	26
Тема 6: Мислення та інтелект.....	28
Тема 7: Мова і мовлення.....	30
Змістовий модуль II. Усне та писемне мовлення у науковій діяльності	
Тема 8: Наукове мовлення і професійна діяльність.	32
Тема 9: Культура писемного наукового мовлення	36
Тема 10: Логіко-синтаксичні труднощі написання наукового тексту.	39
Тема 11: Форми наукової роботи	41
Тема 12: Усне мовлення в науковій сфері.....	44
РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	47
Змістовий модуль I.	48
Змістовий модуль II.	51
Список рекомендованої літератури	54
Список використаних джерел	56

ВСТУП

Курс «Психологія особистості та розвиток наукового мовлення» є дисципліною, в якій передбачено опанування найсуттєвіших наукових положень про природу особистості та формування мовної компетентності майбутніх фахівців, зокрема їх усного та писемного мовлення у сфері наукового та фахового спілкування.

Завдання дисципліни полягає в теоретичній і практичній підготовці здобувачів ВО у сфері психології особистості та розвитку усного та писемного мовлення; формуванні вмінь та навичок: визначати індивідуально-психологічні властивості особистості та процеси розвитку і формування особистості; розуміти загальні особливості мовної/мовленнєвої компетентності фахівця; вільного володіння національною мовою для створення різних видів наукових текстів; ідентифікації соціально-психологічного механізму взаємодії в професійній сфері; застосуванні принципів та рекомендацій щодо мовленнєвої поведінки в усній науковій дискусії; створення і презентації результатів наукових досягнень в усній і писемній формі; оцінювання шляхів ефективної міжособистісної та групової взаємодії з урахуванням психологічних особливостей особистості; дослідження й аналізу основних наукових досягнень; семантичних та прагматичних аспектів розмовної мови.

Зміст методичних рекомендацій і їхня структура підпорядковані одній меті – засвоїти найсуттєвіші наукові положення про природу особистості та набути навичок соціально-психологічного аналізу особистості; сформувати мовну компетентність майбутніх фахівців та вдосконалити свої вміння щодо усного та писемного мовлення у сфері наукового та фахового спілкування.

Методичні рекомендації містять два змістових модулі. Перший стосується розуміння й оцінювання особистості, її психологічних та інтелектуальних можливостей тощо. Другий – спрямований на систематизацію лінгвістичних знань і розвиток усного та писемного мовлення. Опанування обох модулів надасть можливість студенту не лише самостійно створювати, презентувати в усній і письмовій формі наукові тексти різних жанрів, а й обирати найефективніші способи досягнення результатів на основі аналізу власних соціально-психологічних можливостей.

**РОЗДІЛ І.
ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ**

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова / вибіркова дисципліна	Обов'язкова для ЗВО спеціальності 035 «Філологія»
Семестр	осінній
Кількість кредитів	5
Загальна кількість годин	150
Кількість змістових модулів	2
Лекцій, годин	28
Практичні / семінарські, годин	28
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	94
Тижневих годин для денної форми навчання	
аудиторних	4
самостійної роботи студента	6,7
Вид контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни полягає у засвоєнні найсуттєвіших наукових положень про природу особистості та набутті навичок соціально-психологічного аналізу особистості; формуванні мовної компетентності майбутніх фахівців, розвиток усного та писемного мовлення слухачів у сфері наукового та фахового спілкування.

Завдання: дисципліни полягає в теоретичній і практичній підготовці здобувачів ВО у сфері психології особистості та розвитку усного та писемного мовлення; формуванні вмінь та навичок: визначати індивідуально-психологічні властивості особистості та процеси розвитку і формування особистості; розуміти загальні особливості мовної/мовленнєвої компетентності фахівця; вільного володіння національною мовою для створення різних видів наукових текстів; ідентифікації соціально-психологічного механізму взаємодії в професійній сфері; застосуванні принципів та рекомендацій щодо мовленнєвої поведінки в усній науковій дискусії; створенні і презентації результатів наукових досягнень в усній і писемній формі; оцінювання шляхів ефективної міжособистісної та групової взаємодії з урахуванням психологічних особливостей особистості; дослідження й аналізу основних наукових досягнень; семантичних та прагматичних аспектів розмовної мови.

Предмет: особистість та її мовленнєва діяльність

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Тема 1. Психологія особистості як наукова дисципліна

Тема 2. Соціально-психологічна характеристика особистості

- Тема 3. Розвиток і формування особистості
 Тема 4. Соціально-психологічний механізм взаємодії в професійній сфері
 Тема 5. Психологічний аналіз діяльності
 Тема 6. Мислення та інтелект.
 Тема 7. Мова і мовлення.
 Тема 8. Наукове мовлення і професійна діяльність
 Тема 9. Культура писемного наукового мовлення
 Тема 10. Логіко-синтаксичні труднощі написання наукового тексту
 Тема 11. Форми наукової роботи.
 Тема 12. Усне мовлення в науковій сфері

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	усього	Кількість годин			
		денна форма			
		у тому числі			
		л	п	лаб	срс
1	2	3	4	5	
Змістовий модуль 1: Психологія особистості					
Тема 1. Психологія особистості як наукова дисципліна	10	2	2		6
Тема 2. Соціально-психологічна характеристика особистості	9	2	2		5
Тема 3. Розвиток і формування особистості	11	2	2		7
Тема 4. Соціально-психологічний механізм взаємодії в професійній сфері	14	2	2		10
Тема 5. Психологічний аналіз діяльності	12	2	2		8
Тема 6. Мислення та інтелект	10	2	2		6
Тема 7. Мова і мовлення.	10	2	2		6
Разом за змістовим модулем 1	76	14	14		48
Змістовий модуль 2: Усне та писемне мовлення у науковій діяльності					
Тема 8. Наукове мовлення і професійна діяльність	12	2	2		8
Тема 9. Культура писемного наукового мовлення	16	4	2		10
Тема 10. Логіко-синтаксичні труднощі написання наукового тексту	19	4	4		11
Тема 11. Форми наукової роботи	12	2	2		8
Тема 12. Усне мовлення в науковій сфері	15	2	4		9
Разом за змістовим модулем 2	74	14	14		46
Усього годин	150	28	28		94

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практичне заняття Психологія особистості як наукова дисципліна	2

2	Практичне заняття Соціально-психологічна характеристика особистості	2
3	Практичне заняття Розвиток і формування особистості	2
4	Практичне заняття Соціально-психологічний механізм взаємодії в професійній сфері	2
5	Практичне заняття Психологічний аналіз діяльності	2
6	Практичне заняття Мислення та інтелект.	2
7	Практичне заняття Мова і мовлення.	2
8	Практичне заняття Наукове мовлення і професійна діяльність	2
9	Практичне заняття Культура писемного наукового мовлення	2
10	Практичне заняття Логіко-синтаксичні труднощі написання наукового тексту	4
11	Практичне заняття Форми наукової роботи.	2
12	Практичне заняття Усне мовлення в науковій сфері	4
Всього		28

5. Розподіл балів, які отримують студенти

Вид контролю: залік

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються впродовж семестру (100 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру (очна форма навчання)

№ теми практич- ного заняття	Аудиторна робота					Позааудитор- на робота	Сума балів
	Тестові завдан- ня	Виконання практичних завдань теми	Обговорен- ня теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завдання	ПМК	Завдання для самостійного виконання	
Змістовий модуль 1							
Тема 1		2	2			1	5
Тема 2	1	2	2			1	6
Тема 3	1	2	2			1	6
Тема 4		2	2	4			8
Тема 5		2	2	4			8
Тема 6		1	2				3
Тема 7		1	2				3
Разом змістовий модуль 1	2	12	14	8	10	3	49

Змістовий модуль 2							
Тема 8		2	1				3
Тема 9		2	1			1	4
Тема 10.1		2	1			1	4
Тема 10.2	1	2	1	7			11
Тема 11		2	1				3
Тема 12.1		2	1				3
Тема 12.2	1	2	1	9			13
Разом змістовий модуль 2	2	14	7	16	10	2	51
Разом							100

**Оцінювання студентів протягом семестру
(зочна форма навчання)**

Поточне тестування та самостійна робота				Сума в балах
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальне завдання 1	Індивідуальне завдання 2	100
41	35	8	16	

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами опрацювання теоретичних питань, виконання завдань практичного спрямування, а також за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ЄКТС	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

РОЗДІЛ II.
ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ / СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ I : ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема 1: Психологія особистості як наукова дисципліна

ПЛАН

1. Біологічна, суспільна і духовна природа людини
2. Основні поняття психології особистості: особистість, людина, індивід (індивідуум, особа), індивідуальність
3. Вікові індивідні властивості та особистість
4. Статевий диморфізм і статева ідентифікація особистості
5. Основні підходи до дослідження темпераменту

Література: 1, 7, 10, 13, 17, 19

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *андрогінія, фемінність, маскуліність, психологічна стать, психологічна старість, психологічний вік, гетерохронність, вікові властивості, темперамент, сензитивність, реактивність, лабільність, ригідність, екстраверсія, емоційна збудливість, інтроверсія, людина, індивід, індивідуальність, особистість, психологія особистості, людина, індивід, особистість, індивідуальність.*

Завдання 2. Прочитайте визначення поняття особистість, визначте спільні риси, сформулюйте власне визначення і запишіть.

«Поняття особистості визначає людського індивіда як члена суспільства, узагальнює інтегровані в ньому соціально значимі риси» (І. С. Кон).

«Особистість – це індивід, який визначив свою діяльну позицію до всього, що його оточує: до праці, до суспільного ладу, до боротьби мас, до завдань колективу, до долі іншої людини» (П. Є. Кряжев).

«Особистість – людина як суспільний індивід, суб'єкт пізнання і об'єктивного перетворення світу, розумна істота, яка володіє мовою і здатна до трудової діяльності» (А. В. Петровський).

«Особистість – людина як носій свідомості» (К. К. Платонов).

«Особистість – це людина, взята в системі таких психологічних характеристик, які соціально зумовлені, проявляються в суспільних за природою зв'язках і відносинах, є стійкими і визначають моральні вчинки людини, котрі мають істотне значення для неї самої і тих, хто її оточує» (Р. С. Немов).¹

Завдання 3. Оберіть правильні відповіді:

1. Людину як індивіда характеризують...

¹ Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

а) ріст; б) колір очей і волосся; в) тип вищої нервової діяльності; г) приналежність до раси; д) всі відповіді правильні; е) всі відповіді неправильні.

2. Властивості людини, обумовлені біологічними чинниками, – це...

а) задатки; б) лідерство; в) моральність; г) гуманність; д) всі відповіді правильні; е) всі відповіді неправильні.

3. Особистісні властивості, обумовлені соціально, – це...

а) інстинкти; б) ціннісні відносини; в) музичний слух; г) гострота зору; д) рефлекси; е) всі відповіді правильні; ж) всі відповіді неправильні.

Завдання 4. Нижче перераховані особливості поведінки людини, які характеризують її як індивіда або як особистість. Розподіліть на дві групи особливості, які відображають поведінку індивіда (група А), та особливості, які відображають поведінку особистості (група Б). Обґрунтуйте свій вибір.

Старанність, низька адаптація до темноти, товарицькість, добра координація обох рук, повільна швидкість пізнання, велика емоційна збудливість, працьовитість, акуратність, мала моторна ригідність, висока сенсорна чутливість.

Завдання 5. «Визначте і обґрунтуйте, в яких випадках поведінка є індивідною, в яких – особистісною.

1. Порух голови в сторону неочікуваного різкого звуку.

2. Відповідь під час іспиту.

3. Людина дуже хоче спати, але встає з ліжка.

4. Кашель.

5. Відсмикування руки від гарячої поверхні.

6. Пожвавлення немовляти, коли до нього підходить матір.

7. Зажмурювання очей на яскравому світлі.

8. Плач немовляти.

9. Стимування сліз.

10. Виконання небезпечного завдання.

11. Стимування себе під час конфлікту.

12. Мимовільне запам'ятання подій»²

Завдання 6. З перерахованих нижче якостей випишіть в окремі колонки ті, які характеризують сангвініка, флегматика, холерика і меланхоліка:

Підвищена активність, неквапливість, тривала працездатність, енергійність, стриманість, завжди врівноважений, запальність, непосидючість, терплячість, повільність рухів і мови, повільна зміна почуттів і настроїв, важке переключення з одного виду діяльності на іншій і пристосовування до нових умов, слабка емоційна збудливість, неголосний голос, швидке засвоєння і перебудова навичок, мала активність, млявість, виразність міміки і пантоміміки, мовчазність, невпевненість у собі, не любить нових знайомств, підвищена емоційна збудливість, витриманість, пригніченість і розгубленість

² Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

при невдачах, швидке виникнення і зміна відчуттів, низький тон голосу, мала активність, спокійний і рівний настрій, зосередженість уваги.

Завдання 7. «Встановіть, чи добре Ви знаєте психологічні відмінності дівчаток і хлопчиків. Дайте відповідь «так», якщо ви згодні з твердженням, або «ні», якщо ви дотримуєтесь іншої думки. Можна разом з відповіддю поставити вік, якщо відповідь залежить від нього.

1. Дівчатка більш слухняні, ніж хлопчики.
2. Дівчатка краще ставляться до природи.
3. Хлопчики краще можуть оцінити складне становище і мислять більш логічно.
4. Хлопчики відчують більше бажання відзначитись.
5. Хлопчики більш обдаровані в математиці.
6. Дівчатка чутливіші до атмосфери, в якій вони живуть, важче переносять біль, страждання.
7. Дівчатка вміють краще висловити свої думки.
8. У хлопчиків краща зорова пам'ять, а у дівчаток — слухова.
9. Хлопчики краще орієнтуються у просторі.
10. Хлопчики агресивніші.
11. Дівчатка більш активні.
12. Дівчатка більш товариські, надають перевагу великій компанії, а не вузькому колу друзів.
13. Дівчатка більш ласкаві.
14. Дівчатка легше піддаються чужому впливу.
15. Хлопчики більш підприємливі.
16. Дівчатка більш боягузливі.
17. Дівчатка частіше страждають від комплексу неповноцінності.
18. Дівчатка рідше суперничають між собою.
19. Хлопчикам більш важливо заявити про себе, продемонструвати свої здібності.
20. У хлопчиків більше схильності до творчої роботи, у той час як дівчатка краще справляються з монотонною працею.

Відповіді та їх тлумачення.

1. У ранньому дитинстві дівчатка більш слухняні.
2. Дівчатка схильні турбуватися про тварин, особливо хворих, у віці 6-9 років. Далі немає різниці.
3. Дівчатка можуть вирішувати складні задачі не гірше за хлопчиків.
4. До 10-12 років дівчатка розвиваються швидше і тому прагнуть виділитись. Але пізніше вони більш цілеспрямовані і більше, ніж хлопчики думають про майбутнє.
5. Обдаровані однаково дівчатка і хлопчики. Педагоги більше орієнтують хлопчиків на винятковість.
6. Навпаки, хлопчики легше піддаються впливу середовища і сильніше переживають розлуку з батьками. Вони більш чутливі до болю, страждання, але вони вміють «робити вигляд», що сильніші, їх вчать «не скиглити».

7. До 10-13 років різниці майже немає. Потім дівчатка краще, більш чітко в письмовому вигляді й усно висловлюють свої думки.
8. Однаково впродовж всього життя. Різниця – індивідуальна.
9. До статевої зрілості різниці немає. Після – краще орієнтуються хлопчики.
10. Хлопчики агресивніші в 2-3 роки, коли формується особистість.
11. Не встановлена різниця. Хлопчики більш шумні. Дівчатка не менш цілеспрямовані, але не такі галасливі.
12. Навпаки, дівчатка надають перевагу 2-3 подругам. Великим групам – хлопчики.
13. Немає різниці до певного віку.
14. Навпаки. Хлопчики схильні приймати «на віру» думку компанії. Дівчатка звично дотримуються власної думки.
15. До певного віку немає різниці. Пізніше – дівчатка до 10-12. Потім – хлопці.
16. Дівчатка не боягузливі, вони краще за хлопчиків переборюють страх.
17. Дівчатка краще пристосовуються.
18. Все залежить від особистості.
19. Хлопчики легше підкоряються сильним особистостям. Дівчатка більш самовпевнені.
20. Тут стаття не має значення.³

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає біологічна, суспільна і духовна природа людини?
2. Яким є співвідношення понять: людина, індивід, індивідуальність, особистість?
3. Що таке сенситивні періоди?
4. Що таке критичні періоди? Які ви знаєте критичні психологічні періоди?
5. Які властиві специфічні особливості психологічному віку особистості?
6. Які фізичні відмінності між обома статями, зумовлені біологічно вам знайомі?
7. Охарактеризуйте поведінку людини з холеричним типом темпераменту.
8. Охарактеризуйте сангвінічний тип темпераменту людини.
9. Охарактеризуйте флегматичний тип темпераменту людини.
10. Охарактеризуйте меланхолічний тип темпераменту людини.
11. Що розуміється під поняттям психологічна стаття?

³ Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема: Соціально-психологічна характеристика особистості.

ПЛАН

1. Соціально зумовлені характеристики особистості
2. Поняття про характер. Типологія характерів
3. Акцентуації характеру
4. Поняття про мотивацію та її місце в структурі психіки

Література: 1, 7, 10, 13, 17, 19

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *статус, позиція, ролі, ранг, характер, тип характеру, соціальний та індивідуальний характери, конституційні типології характеру, соціальні типології, акцентуальні типології, гіпертимний тип, дистимний, циклоїдний, збудливий, застрягаючий, педантичний, тривожний, емотивний, демонстративний, екзальтований, спрямованість, прагнення, установка*

Завдання 2. Станьте учасником діалогу

- чи можна визначити характер чи окремі риси характеру по обличчю?
- чи можна самогоубцю назвати акцентуованою особистістю?

Аргументуйте відповідь.

- чи можуть у процесі життя змінюватися акцентуації?
- чи допоможе знання/розуміння про тип акцентуації у спілкуванні із людиною?
- мотив і мотивація – тотожні поняття?
- що більше впливає на діяльність, мислення людини – потреба, прагнення чи мотивація? Аргументуйте відповідь
- чи впливають наші установки на потреби, мотивацію, діяльність?

Завдання 3. Виберіть з наведеного списку слів ті, якими можна описати характер.

Повільність, вразливість, товариськість, сила емоційної реакції, швидка адаптація, вразливість, благородність, працьовитість, скупість, розбещеність, агресивність, запальність, оптимізм, неохайність, рішучість, дружелюбність, воля, вимогливість, ініціативність, наполегливість, ранимість, плаксивість, енергійність, спостережливість, життєрадісність, винахідливість, кмітливість, нахабство, самовпевненість, обережність, тривожність, винахідливість

Завдання 4. У наведених характеристиках студентів визначте вольові, інтелектуальні та емоційні риси характеру. У яких характеристиках проявляється спрямованість особистості та якого типу? Відповідь обґрунтуйте.

А. Борис, 18 років. Вступив до авіаційного університету на факультет програмування за компанію з товаришем. Легко піддається впливу. Коли батьки у нього запитували, ким хоче бути – завжди відповідав по-різному: то

авіаконструктором, то керівником фірми, то програмістом, а то взагалі не міг чітко сказати, ким хоче бути. Зараз, коли вчиться на другому курсі, почав розуміти, що програмування його не цікавить, але щось змінювати у своєму житті не наважується – вважає занадто клопітною справою переводитися в інший ВНЗ та й взагалі намагається не думати про майбутнє. Вчиться посередньо, особливих успіхів не демонструє. Коли щось не виходить – швидко втрачає інтерес до справи.

Б. Ольга, 17 років. Вчиться з усіх предметів добре, завжди готується до занять, багато працює, ставиться до завдань відповідально, ерудована, тому завжди може відповісти одногрупникам на запитання з різних предметів. Честолюбна, добре знає, що хоче стати висококваліфікованим фахівцем у галузі банківської справи, краще за всіх розбирається у математиці, добре знає, в якому банку хотіла б працювати – у найпрестижнішому. До одногрупників звертається в основному з ділових запитань, від запрошень на вечірки у клубах відмовляється.

В. Аліна, 19 років. Любить динамічну музику, під яку часто танцює, від музики у неї покращується настрій. Сама теж вміє грати на гітарі й співати. Коли вона вирішила навчитися грати, зробила все для того, щоб придбати найгарнішу гітару, пішла на курси та багато тренувалася, щоб добре виходило. Проте, коли щось не виходить – нервує, дратується. Любить виступати на студентських вечорах, довго готується до них, щоб виступ був вдалим, але дуже переживає за успіхи, завжди запитує подруг, чи добре вона виступила. Не любить наводити порядок у кімнаті: матері доводиться по 10 разів нагадувати, що треба прибрати речі, але Поліна каже: «Добре, потім приберу», і весь час присвячує грі на гітарі.

Завдання 5. «Вкажіть, свідомою чи несвідомою є мотивація поведінки людини у кожному із наведених нижче прикладів:

а) Олена дуже нудьгує на лекціях з економіки, тому що викладач читає їх дуже монотонно. Щоб не заснути, Олена зусиллям олі заставляє себе писати конспект.

б) Віктор не склав літню сесію. Він повинен з'явитись у кабінет декана, але забуває про назначену зустріч.

в) Ірина записує дні народження своїх друзів і родичів у спеціальний блокнот і дуже гордиться тим, що ніколи не забуває їх поздоровити. Але, хоча день народження її тітки записано у блокноті, Ірина вже четвертий рік забуває надіслати їй поздоровлення.

г) Сергій постійно запізнюється на заняття. Після неодноразових попереджень декана, він вирішує прокидатися на годину раніше. Наступного дня Сергій прокинувся, так як і запланував, на годину раніше, але на заняття усе одно запізнився»⁴.

Питання для самоконтролю:

1. У чому суть поняття статус? На що він впливає?

⁴ Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

2. Як статус, позиція, ролі, ранг впливають на соціально-психологічне життя особистості?
3. Як ви розумієте поняття характеру? Від чого він залежить?
4. Що впливає на силу чи слабкість характеру?
5. Який зв'язок між характером, темпераментом і нервовою системою?
6. Якими є спільні ідеї для всіх типологій характерів?
7. Які вам відомі акцентуації характеру?
8. Чи тотожні поняття мотив і мотивація?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема: Розвиток і формування особистості

ПЛАН

1. Характеристика понять «розвиток» і «формування» особистості
2. Розвиток і формування самосвідомості
3. Самооцінка особистості
4. Процеси самореалізації особистості

Література: 1, 7, 10, 13, 14, 17, 19

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *«розвиток» і «формування» особистості, «становлення», «дозрівання», свідомість, самосвідомість, оцінювання, умови психічного розвитку, самооцінка особистості, гетерохронність, асинхронність, стадіальність, диференціація та інтеграція психічних процесів, адекватна і неадекватна самооцінка, пластичність, рушійна сила психічного розвитку, самореалізація, захисний механізми: «я – винятковий», захисний механізм «я – винятковий», «життя – гра».*

Завдання 2. Підготувати повідомлення на 3 хв. про: «Професійне вигорання: причини і способи усунення»

Завдання 3. Станьте учасником діалогу:

1. Поясніть взаємозалежність процесів самооцінки і потреб особистості?
2. Чи може людина/суспільство з комплексом меншовартості досягти успіху?
3. Чи можна скласти самооцінку поза суспільством? Що впливає на її формування?
4. Чому високу і низьку самооцінку вважають неадекватною?
5. Як формується рівень самооцінки?
6. Чи може самореалізована особистість мати комплекс меншовартості? чи інші комплекси?

Завдання 4. Виконання методики «Самооцінка особистості» (Див.: Психологія діяльності та навчальний менеджмент. Навч.-методичний посібник / за ред. В. А. Козакова. К.: КНЕУ. 2003. С. 407–410).

Мета: Оволодіння прийомами вивчення самооцінки особистості, умінням аналізувати вплив самооцінки на учбову діяльність Хід виконання: Оцініть вказані твердження за 4-бальною шкалою, враховуючи, наскільки правильно вони відповідають вашим уявленням про себе: «Я думаю про це дуже часто» – 4; «Іноді» – 3; «Зрідка» – 2. «Ніколи» – 0

Бланк до методики «Самооцінка особистості»

№	Твердження	Оцінка у балах
1.	Мені хочеться, щоб мої друзі підбадьорювали мене.	
2.	Постійно відчуваю свою відповідальність у навчанні.	
3.	Я хвилююсь за своє майбутнє.	
4.	Багато хто ненавидить мене.	
5.	Ініціативність в мене менша, ніж в інших	
6.	Я занепокоєний своїм психічним станом.	
7.	Зовнішність інших набагато краща, ніж моя.	
8.	Я боюся здатися дурником.	
9.	Я боюся виступати з промовою перед незнайомою аудиторією.	
10.	Я часто припускаюся помилок.	
11.	Як прикро, що я не вмю розмовляти з людьми як слід.	
12.	Як прикро, що мені не вистачає впевненості в собі.	
13.	Мені б хотілося, щоб мої дії частіше отримували схвалення інших.	
14.	Я занадто скромний.	
15.	Моє життя даремне і марне.	
16.	У багатьох склалася про мене хибна думка	
17.	Мені ні з ким поділитися власними думками	
18.	Люди очікують від мене занадто багато.	
19.	Люди не дуже цікавляться моїми досягненнями.	
20.	Я дуже сором'язливий.	
21.	Я відчуваю, що чимало людей не розуміють мене.	
22.	Я не відчуваю себе в безпеці.	
23.	Я часто даремно хвилююсь.	
24.	Я почуваю себе незручно, коли заходжу в кімнату, де вже є люди.	
25.	Я відчуваю, що люди говорять про мене за мою спиною.	
26.	Я відчуваю себе скутим.	
27.	Я впевнений, що люди розуміють все легше, ніж я.	
28.	Мені здається, що зі мною повинна трапитися якась неприємність.	
29.	Мене хвилює, як люди ставляться до мене.	

30.	Як прикро, що я не дуже товариський.	
31.	У суперечках я висловлююсь тільки тоді, коли впевнений у своїй правоті.	
32.	Я думаю про те, чого очікують від мене оточуючі	

Обробка результатів:

Підрахуйте суму балів, яку ви набрали.

0-25 балів: Завищений рівень самооцінки призводить до деякої самовпевненості, перебільшення своєї значущості в житті інших.

25-45 балів: Адекватна самооцінка.

45 балів і вище: Низький рівень самооцінки породжує постійні переживання з приводу ставлення до себе оточуючих, сумніви, невпевненість у собі та власних вчинках.

Зробіть висновок, розглянувши у ньому такі питання: Яка роль самооцінки у розвитку і самовдосконаленні особистості? Як впливає неадекватна самооцінка на розвиток особистості?⁵

Питання для самоконтролю:

1. Чи тотожні поняття «формування» і «становлення»?
2. Яким чином відбувається розвиток самосвідомості людини?
3. Які особливості має психічний розвиток?
4. Чи впливає суспільна дійсність на свідомість особистості?
5. Що є вихідним фактором для розуміння природи психічного розвитку?
6. У чому виявляється адекватна самооцінка особистості?
7. У чому виявляється неадекватна самооцінка особистості?
8. Як виявляється самоповага особистості?
9. Що становить собою так званий комплекс меншовартості?
10. Що становить собою самореалізація особистості?
11. Як формується рівень самооцінки?
12. Яку роль відіграє самореалізація впродовж життя особистості? Чому?
13. Який зв'язок між самореалізацією і явищем «емоційного вигорання»?
14. Яким чином професійно-специфічні механізми психологічного захисту особистості впливають на її самореалізацію?

⁵ Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема: Соціально-психологічний механізм взаємодії в професійній сфері

ПЛАН

1. Поняття спілкування у різних сферах життєдіяльності людини.
2. Міжособистісні стосунки у групі
3. Психологічна сумісність і конфлікт у міжособистісних стосунках
4. Стратегії поведінки в конфліктній ситуації
5. Вирішення конфлікту та управління ним. Конструктивна критика.

Література: 1, 5, 7, 10, 13, 19

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *спілкування, комунікація, інформація, вербальне спілкування, невербальне спілкування, функції спілкування, рівні спілкування, рівні спілкування, структура спілкування, суб'єкти спілкування, засоби і результати спілкування, структура міжособистісних стосунків, лідер, офіційний і неофіційний лідер, міжособистісні стосунки, психофізіологічна, соціально-психологічна та психологічна сумісність, конфлікт, внутрішньоособистісний конфлікт, міжособистісний конфлікт, міжгруповий конфлікт, стратегія уникнення, стратегією суперництва, стратегії поступки, компроміс, стратегія співробітництва, конструктивна критика.*

Завдання 2. Вправа «Лист своєму «Я» За: Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посіб. К.: Вища школа, 2004. С. 246–248).

Виконання вправи дозволяє активізувати могутній резерв людини – її несвідоме. Написання листа буває ефективним тоді, коли люди знаходяться в ситуації життєвих змін, переживають почуття невпевненості, внутрішнього конфлікту, коли їм необхідно прийняти важливе рішення тощо. У листі людина звертається до тієї своєї внутрішньої інстанції, яка називається по-різному: внутрішнє «Я», самість, несвідоме тощо.

Інструкція. Коли у нас виникають проблеми, ми можемо звернутися по допомогу до нашого внутрішнього ества (сутності). Щоб зробити це, Ви можете зараз написати листа своєму «Я». Цим самим Ви звертаєтесь до свого несвідомого і даєте йому знати про те, що готові прийняти його допомогу. Опишіть свої проблеми, проаналізуйте всі плюси й мінуси можливих рішень. Опишіть також свої почуття й почуття інших людей, які залучені до цих проблем.

Відповідь може прийти до вас різними шляхами. Іноді вона приходить уже під час написання листа або одразу після цього. Іноді вона приходить через декілька днів. Несподівано ми розуміємо, що вже знаємо, що робити. Буває і так, що проблема несподівано для нас самих втрачає свою значущість. Це означає, що наше несвідоме попрацювало з нею непомітно для нас. Іноді це відбувається під час сну. Часом відповідь приносить наша спонтанна дія. Часом нам дають відповідь слова якої-небудь людини, думка, яка зустрілася в

книзі, та чи інша подія тощо. Усе це діє як каталізатор на процеси, які уже відбуваються всередині нас.

Завдання 3 *Проаналізуйте організаційні конфлікти в наведених ситуаціях і визначте зміст можливих варіантів їх розв'язання.*

1. Працівники одного з цехів підприємства неодноразово заявляли керівництву про незадовільні умови праці, висловлювали побоювання за своє здоров'я (в цеху не зосереджується належна увага на забезпеченні безпеки праці). Їм уже більше трьох місяців не виплачували заробітну плату. Два дні тому з одним із працівників на виробництві стався нещасний випадок. У працівників увірвався терпець. Вони відмовилися від роботи і запросили на збори керівництво підприємства.

2. Запровадження нових технологій у виробничий процес підприємства призвело до того, що на думку головного технолога, існування однієї з дільниць складального цеху стало недоцільним. На одній із нарад головний інженер висунув ідею про злиття цієї дільниці з іншою, суміжною по технологічній лінії. Пропозиція головного інженера викликала опір з боку начальника цеху і начальника дільниці, що підлягає реорганізації.

3. Чоловік приходив додому пізніше ніж звичайно. Сьогодні він закінчив чергову «ліву» роботу і отримав за неї гроші. Він у хорошому настрої і трохи напідпитку. Дружина стомилася і ображена на чоловіка. Виникає конфлікт. Дружина обвинувачує чоловіка в тому, що він зовсім не думає про сім'ю, що у нього своє особисте життя, а вона за своїми сімейними турботами нічого хорошого в цьому житті не бачить. Чоловік виправдовує свої часті затримки на роботі тим, що намагається заробляти більше грошей саме для сім'ї. Взаємні звинувачення набувають емоційного забарвлення.

4. Ваш безпосередній керівник, обминаючи Вас, дає термінове завдання Вашому підлеглому, який уже виконує інше відповідальне завдання. Ви і Ваш керівник вважаєте свої завдання невідкладними.

Завдання 4. Станьте учасником діалогу:

1. Як ви можете пояснити процес перетворення колективу у конгломерат груп?

2. Який лідер більш впливовіший на групу – офіційний чи не офіційний? Які фактори на це впливають?

3. Чи можна відомі вам стратегії поведінки у конфлікті застосувати відносно себе, свого внутрішнього конфлікту? Відповідь обґрунтуйте.

4. Пригадайте рівні спілкування і стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях, що в них спільного?

Завдання 5.⁶

Тест «Опитувальник К. Томаса»

Запропонований тест допоможе Вам виявити форми своєї поведінки, які Ви використовуєте у конфліктних ситуаціях. Перед вами 30 варіантів

⁶ Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

тверджень, кожен з яких має два різновиди відповідей – «А» і «Б». Уважно причитайте кожен варіант і виберіть твердження («А» або «Б»), які найбільше відповідають Вашій поведінці в ситуаціях конфлікту, зробивши відповідну помітку у листку для опитування (табл. 6.1).

1. А. Іноді я надаю можливість іншим взяти на себе відповідальність за вирішення спільного питання.
Б. Я намагаюся передусім звернути увагу на те, з чим ми обоє згодні, ніж обговорювати те, в чому ми маємо розбіжності.

2. А. Я намагаюся знайти компромісне рішення.

Б. Я намагаюся залагодити справу з урахуванням всіх інтересів іншої людини і моїх власних.

3. А. Зазвичай я настійливо прагну досягти свого.

Б. Іноді я поступаюся своїми власними інтересами заради інтересів іншої людини.

4. А. Я стараюся знайти компромісне рішення.

Б. Я стараюся не зачепити почуттів іншої людини.

5. А. Залагоджуючи спірну ситуацію, я весь час намагаюся знайти підтримку в іншого.

Б. Я стараюся робити все, щоб уникнути марної напруженості.

6. А. Я намагаюся уникнути неприємностей.

Б. Я стараюся досягти свого.

7. А. Я стараюся відкласти вирішення спірного питання, щоб з часом вирішити його остаточно.

Б. Я вважаю за можливе чимось поступитися, щоб досягти свого.

8. А. Зазвичай я настійливо прагну досягти свого.

Б. Я першим стараюся визначити, в чому полягають усі зачеплені інтереси і спірні питання.

9. А. Думаю, що не завжди варто хвилюватися через розбіжності, які виникли. Б. Я докладаю зусиль, щоб досягти свого.

10. А. Я твердо прагну досягти свого.

Б. Я намагаюся знайти компромісне рішення.

11. А. Спочатку я намагаюся чітко визначити, в чому полягають усі зачеплені інтереси і спірні питання.

Б. Я стараюся заспокоїти іншого і зберігати наші відносини.

12. А. Я часто уникаю займати позицію, яка може спричинити суперечки. Б. Я даю можливість іншому в чомусь залишитися зі своєю думкою, якщо Він також іде назустріч.

13. А. Я пропоную компромісну позицію.

Б. Я наполягаю, щоб усе було зроблено по-моєму.

14. А. Я повідомляю іншому свою точку зору і запитую про його погляди.

Б. Я намагаюся показати іншому логіку і переваги моїх поглядів.

15. А. Я стараюся заспокоїти іншого і зберегти наші відносини.

Б. Я стараюся зробити все можливе, щоб уникнути напруженості.

16. А. Я стараюся не зачепити почуттів іншого.

Б. Я зазвичай намагаюся переконати іншого у перевагах моєї позиції.

- 17.** А. Як правило я настійливо прагну досягти свого.
Б. Я стараюся зробити все, щоб уникнути марної напруженості.
- 18.** А. Якщо це зробить іншого щасливим, я дам йому можливість домогтися свого.
Б. Я дам іншому можливість залишитися зі своєю думкою, якщо він іде мені на зустріч.
- 19.** А. Спочатку я намагаюся визначити, в чому полягають усі зачеплені інтереси і спірні питання.
Б. Я стараюся відкласти спірні питання, щоб з часом вирішити їх остаточно.
- 20.** А. Я намагаюся негайно подолати наші розбіжності.
Б. Я стараюся знайти найкраще співвідношення вигод і втрат для нас обох.
- 21.** А. Ведучи переговори, я стараюся бути уважним до іншого.
Б. Я завжди схильюся до прямого обговорення проблеми.
- 22.** А. Я намагаюся знайти позицію, яка була б середньою між моєю позицією іншої людини. Б. Я завжди відстоюю свою позицію.
- 23.** А. Як правило, я стурбований тим, щоб задовольнити бажання кожного з нас.
Б. Іноді надаю змогу іншим взяти на себе відповідальність за вирішення спірного питання.
- 24.** А. Якщо позиція іншого для нього дуже важлива, я стараюся іти йому назустріч.
Б. Я стараюся перекопати іншого піти на компроміс.
- 25.** А. Я намагаюся переконати іншого у своїй правоті.
Б. Ведучи переговори, я стараюся бути уважним до аргументів іншого.
- 26.** А. Я зазвичай пропоную середню позицію.
Б. Я майже завжди намагаюся задовольнити інтереси кожного з нас.
- 27.** А. Часто я прагну уникнути спорів.
Б. Якщо це зробить іншу людину щасливішого, я дам йому можливість настояти на своєму.
- 28.** А. Зазвичай я настійливо намагаюся досягти свого.
Б. Залагоджуючи ситуацію, я зазвичай прагну знайти підтримку у іншого.
- 29.** А. Я пропоную середню позицію.
Б. Я думаю, що не завжди варто хвилюватися через виникаючі розбіжності.
- 30.** А. Я стараюся не зачепити почуттів іншого.
Б. Я завжди займаю таку позицію в суперечці, щоб ми спільно могли досягти успіху.
- Для визначення власного стилю поведінки у конфлікті необхідно підрахувати суму балів за відповідями по кожному стилю (стовпчику) за схемою, наведеною у таблиці (кожна правильна відповідь: 1 бал). Після підрахунку балів будується графічне відображення стилів поведінки у конфлікті за К. Томасом (див. рис. 1).

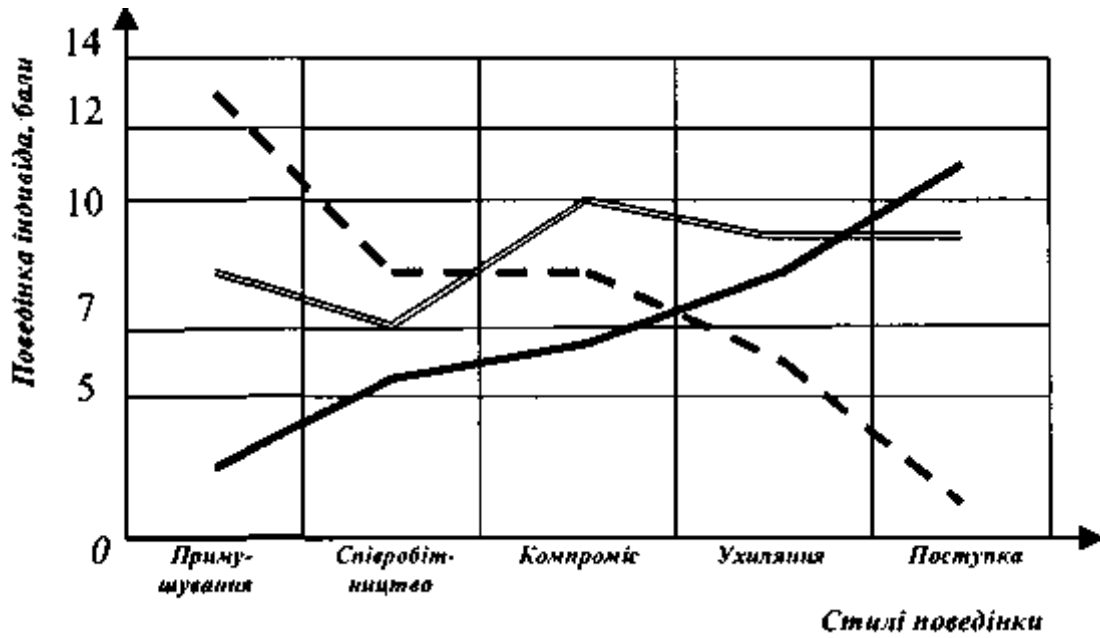

Рис. 1. Графічне відображення різноманітних стилів поведінки у конфлікті за тестом К.Томаса

Ключ за тестом К.Томаса

№	Суперництво /Конкуренція	Співробітництво	Компроміс	Ухиляння	Поступка
1				А	Б
2		Б	А		
3	А				Б
4			А		Б
5		А		Б	
6	Б			А	
7			Б	А	
8	А	Б			
9	Б			А	
10	А		Б		
11		А			Б
12			Б	А	
13	Б		А		
14	Б	А			
15				Б	А
16	Б				А
17	А			Б	
18			Б		А
19		А		Б	
20		А	Б		
21		Б			А
22	Б		А		
23		А		Б	
24			Б		А
25	А				Б

26		Б	А		
27				А	Б
28	А	Б			
29			А	Б	
30		Б			А

Завдання 6. Прочитайте опис ситуації. Прослідкуйте динаміку входження Валі в колектив. Чому виник конфлікт? Чи можна вважати Валю відторгнутою? Чому?

В 10 клас прийшла нова учениця Валя. Староста класу запропонував їй подумати, як би вона могла брати участь у громадському житті класу. Проте розмови не вийшло.

– Йдіть ви із своєю громадською роботою! Я в іншій школі добре вчилася, а тут відразу стала неуспішною. Не чіпайте мене, я і без вашої громадської роботи як-небудь обійдуся.

Її «сміливість» декому сподобалася і викликала співчуття.

– Правильно вона говорить. Якщо людина не хоче нести громадського навантаження, не треба умовляти. Ця справа добровільна.

Незабаром навколо Валі згруппувалися декілька хлопчиків і дівчаток, які відмовилися від усіх громадських справ, погано вчилися. Валя відчувала себе героїнею. Актив класу і класний керівник вирішили зібрати класний збір і запросити батьків Валі. Розмова вийшла серйозна. Виявилось, що дівчинка сказала неправду однокласникам: вона не встигала і в тій школі, звідки прийшла.

Школярі різко критикували Валю за неуспішність, грубість, нечесність, погане ставлення до товаришів. Спочатку Валя трималася зухвало, але коли заплакала мати, і виступив із критикою дочки батько, вона замовкла. Учні взялися допомогти Валі в навчанні. Крім того, враховуючи схильність Валі до природничих наук, їй доручили роботу в живому куточку школи.

Історія закінчилася благополучно. Валя незабаром стала вчитися задовільно і однокласниці стали вважати її надійною подругою.

Завдання 7. Запишіть 3 особи одногрупника, кого б ви хотіли бачити лідером? Свою думку обґрунтуйте.

Питання для самоконтролю:

1. Чому спілкування є важливим фактором життя особистості? Чи може відбутися втрата особистості без задоволення цієї потреби?
2. Які вам відомі функції спілкування? Як вони виявляються в житті?
3. Що є найважливішим у структурі спілкування?
4. Якою є структура міжособистісних стосунків? У чому її складність?
5. Які чотири різновиди сумісності виокремлюють в психології?
6. Які різновиди конфлікту вам відомі?
7. Які ви знаєте стратегії поведінки в конфліктній ситуації?
8. Які є причини деструктивної критики?
9. Що розуміється під конструктивною критикою?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема: Психологічний аналіз діяльності

ПЛАН

1. Поняття про діяльність
2. Мета і мотиви діяльності
3. Структура діяльності
4. Засоби діяльності, процес їх засвоєння
5. Основні різновиди діяльності

Література: 1, 7, 10, 13, 17, 19

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *діяльність людини, мета і мотиви діяльності, спонуки, структура діяльності, поняття про вміння, вміння, поняття про навички, основні різновиди діяльності, ігрова діяльність, навчальна діяльність, трудова діяльність, фізична та розумова праця.*

Завдання 2. «Визначте, у яких поданих ситуаціях поведінка є діяльністю, а в яких – ні.

1. Дитина будує будиночок із кубиків.
2. Люди похилого віку прогулюються на свіжому повітрі.
3. Людина гризе нігті в стані задумливості.
4. Студент пропускає ранкові заняття, оскільки йому не хочеться рано прокидатися.
5. Школяр малює каракулі на сторінках підручника.
6. Продавець обважує покупців.
7. Людина розмовляє уві сні.

Завдання 3. Проаналізуйте добре знайомі Вам види діяльності (ігрову, навчальну, трудову), виокремивши в них мотив, мету, завдання, умови виконання, дії та операції.

Завдання 4. У поданих ситуаціях виокреміть структурні компоненти діяльності (мету, умови виконання, дії).

1. Бажаючи гарно виглядати на весіллі подружки, дівчина зі старанністю шиє собі модну красиву сукню за викрійкою, знятою нею з модного журналу.
2. Щоб порадувати й здивувати своїх гостей, господиня вивчає кулінарні книги й обдзвонює знайомих у пошуку «екзотичних» рецептів страв.
3. Збираючись у далеку поїздку, автолюбитель перевіряє стан своєї машини: заливає повний бак бензином, оновлює мастило, підкачує колеса, купує мінімум запчастин.

4. Бажаючи отримати гідну оцінку на семінарі, студент йде в бібліотеку, терпляче конспектує наукову статтю, шукає відповіді на питання викладача.⁷

Завдання 5. Станьте учасником діалогу:

1. Поясніть динаміку людської діяльності з позиції вікової категорії?
2. Чому гра не є ефективною при навчанні і праці?
3. Розуміючи основні види діяльності обґрунтуйте відповідь щодо того яка трудова діяльність є складнішою – фізична чи інтелектуальна?

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміється під поняттям діяльність людини?
2. Поясніть поняття мотиву, мети, спонуки діяльності. Чому вони є важливими складовими життя людини?
3. Якої є структура діяльності?
4. Як відбувається процес формування вмінь і навичок?
5. Які основні різновиди діяльності вам відомі?
6. З чим пов'язаний перехід навчальної діяльності до праці?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема: Мислення та інтелект

ПЛАН

1. Поняття мислення
2. Розумові дії та операції мислення
3. Форми мислення та його різновиди
4. Індивідуальні особливості мислення
5. Індивідуальні особливості інтелекту

Література: 1, 7, 10, 13, 17, 19

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *мислення, порівняння, аналіз, синтез, розумові дії, абстрагування, узагальнення, класифікація, систематизація, предикат, судження, індуктивний умовивід, дедуктивний умовивід, поняття, видові та конкретні поняття, абстрактні поняття, наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення, словесно-логічне мислення, самостійність мислення, критичність мислення, гнучкість мислення, глибина мислення, швидкість мислення, послідовність мислення, расові, соціальні і гендерні особливості інтелекту, вікова динаміка інтелекту, гендерні, расові і соціальні особливості інтелекту*

Завдання 2. «Прокоментуйте наведені визначення мислення й оберіть, на Ваш погляд, найбільш правильні.

⁷ Резван О. О Практикум із психології : навч. посібник / О. О. Резван, Н. С. Моргунова, О. В. Кір'янова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 157 с.

1. Мислення – це процес, що завжди спирається на дані чуттєвого досвіду.
2. Мислення – це простий ланцюг асоціацій, що протікають у свідомості.
3. Мислення – це опосередковане й узагальнене відображення дійсності, вид розумової діяльності, що полягає в пізнанні сутності речей та явищ, закономірних зв'язків і відносин між ними.
4. Мислення – це процес переробки споглядання й уявлень у поняття.
5. Мислення – це процес переробки інформації.
6. Думка – це біоструми мозку

Завдання 3. Перевірте своє мислення.

1. Ти і Я, та ми з тобою. Скільки нас?
2. Якого каміння в морі немає?
3. У кошику три яблука. Як поділити їх між трьома дівчатами, щоб одне яблуко залишилося в кошику?
4. Де знаходяться міста без будинків, річки без води й ліси без дерев?
5. Ви – пілот. Ваш літак прямує із Гавани в Київ з двома посадками в Алжирі та Стамбулі. Скільки років пілотові?
6. На руках 10 пальців. Скільки пальців на 10 руках?
7. Зазвичай місяць закінчується 30 або 31 числом. У якому місяці є 28 число?
8. Ви входите до темної малознайомої кімнати. У ній дві лампи – газова й гасова. Що Ви запалите насамперед?
9. Які займенники псують бруківку?
10. Одинокий нічний сторож помер удень. Чи дадуть йому пенсію?»⁸

Завдання 4. Станьте учасником діалогу:

1. Які розумові дії потрібні людині для створення академічного тексту? А для творчої роботи?
2. Чому існує питання щодо гендерних особливостей інтелекту? Інтелект притаманний індивідуам, особистості, людині? Аргументуйте власну думку щодо цього.

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості мисленнєвого відображення дійсності?
2. Які вам відомі розумові дії?
3. З якою метою здійснюється класифікація?
4. Які бувають умовиводи?
5. Які форми мислення та його різновиди вам відомі?
6. У чому різниця понять: категорія і поняття,?
7. У чому різниця понять: наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення?
8. У чому проявляються індивідуальні особливості мислення?
9. Як співвідносяться поняття «інтелект» і «мислення»?

⁸ Резван О. О Практикум із психології : навч. посібник / О. О. Резван, Н. С. Моргунова, О. В. Кір'янова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 157 с.

10. Які гендерні, расові та соціальні особливості інтелекту?
11. Яким чином зовнішнє середовище впливає на вікову динаміку інтелекту?
12. У чому виявляються індивідуальні особливості інтелекту?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема: Мова і мовлення

ПЛАН

1. Поняття про мову та її функції
2. Фізіологічні механізми мовної діяльності
3. Різновиди мовлення

Література: 1, 7, 10, 14, 17, 19

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *мова, фонетичний та семантичний бік слова, словниковий склад, мовлення, голосовий апарат мовлення, зоровий, слуховий і руховий аналізатори, семантична афазія, сенсорна афазія, еферентна моторна афазія, заїкання, усне мовлення, діалогічне мовлення, монологічне мовлення, письмове мовлення, внутрішнє мовлення, зовнішнє мовлення*

Завдання 2. «Із наведених понять виберіть потрібні й побудуйте логічний ряд у такий спосіб, щоб кожне попереднє поняття було родовим (загальнішим) щодо наступних. Поясніть, чому залишилися поняття, які не ввійшли до жодного ряду?»

1. Слово, мозок, засіб спілкування, знакова система, соціальне явище, думка, психіка, сигнал, мова, уява, мовлення, значення, шрифт, частина слова.
2. Мова, мовлення, відображення, психічне явище, інформація, функція мови, позначення, мета, кодування, процес спілкування, діяльність, рефлекс, уявлення, мозок.

Завдання 3. Визначте особливості мови й мовлення.

1. Найбільш досконала, притаманна людині діяльність спілкування для передачі думок, вираження волі, почуттів.
2. Історично усталені норми засобів спілкування.
3. Індивідуальні особливості вимови, стилю словника.
4. Засіб засвоєння, збереження й передачі культурного досвіду людства.
5. Використання звуків, букв, морфем, слів, речень для задоволення потреб спілкування.

Завдання 4. Визначте особливості таких видів мовлення: діалогічного, монологічного, писемного, внутрішнього.

1. Мовлення, у якому відсутні немовні комунікативні засоби (жести, міміка, пантоміма тощо).
2. Мовлення, зміст якого зрозумілий завдяки конкретній ситуації спілкування.
3. Мовлення, у якому граматичні зв'язки виражені найповніше.

4. Переважно не спонтанне мовлення.
5. Заздалегідь заплановане мовлення.
6. Граматично неоформлене мовлення.
7. Мовлення, у якому подальші висловлювання переважно обумовлені попередніми висловлюваннями співрозмовників.
8. Мовлення, під час якого виникає необхідність одну й ту саму думку висловити в різних послідовних висловлюваннях»⁹

Питання для самоконтролю:

1. Чому мова – суспільне явище?
2. У чому суть фонетичного та семантичного боків слова?
3. Якою є залежність словникового запасу людини від освіти і виховання?
4. Які вам відомі функції мови?
5. Що розуміється під фізіологічними механізмами мовної діяльності?
6. Яке фізіологічне підґрунтя механізму мовлення?
7. Які розлади мовлення вам відомі?
8. Які різновиди мовлення вам відомі?
9. В чому полягає різниця між внутрішнім мовлення і зовнішнім?

⁹ Резван О. О Практикум із психології : навч. посібник / О. О. Резван, Н. С. Моргунова, О. В. Кір'янова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 157 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2: УСНЕ ПИСЕМНЕ МОВЛЕННЯ У НАУКОВІЙ СФЕРІ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Тема: Наукове мовлення і професійна діяльність

ПЛАН

1. Мовна/мовленнєва компетентність як невід’ємна складова й обов’язкова ознака освіченості та професіоналізму
2. Науковий стиль і мовлення як основне джерело фахових знань
3. Алгоритмічні приписи як ефективний засіб керування процесом здобуття професійних знань
4. Інтегральний алгоритм (золоті правила) швидкого читання

Література: 2, 3, 8, 11, 12, 18, 21

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *мовна/мовленнєва компетентність, сутність понять «вивчати мову й опанувати мову, володіти мовою», комунікативна досконалість, мовна/мовленнєва культура студента, риторична компетентність, термінологічна компетентність, науковий текст, комунікативний блок, алгоритмічні приписи, швидкочитання.*

Завдання 2. Станьте учасником діалогу:

1. У чому сутність поняття *мовна компетентність студента* (фахівця)? Відповідь аргументуйте, наведіть приклади.
2. Яким чином можна підвищити мовну/мовленнєву компетенсть фахівця? . Які фактори впливають на це?
3. Чому наукова мова є показником інтелектуального розвитку нації?
4. Що зумовлює в науковому стилі вибір мовних засобів.
5. Чому термінологічна компетентність є важливою? Відповідь аргументуйте, наведіть приклади.

Завдання 3. «Поясніть, яку роль відіграє порядок слів у писемній науковій мові та як ви розумієте принцип “лінійної” презентації інформації в науковій прозі. Проілюструйте свою відповідь переконливими прикладами.

Завдання 4. Проаналізуйте науково-навчальний текст за ступенем уживаності іменників та дієслів. Сформулюйте аргументований висновок»¹⁰.

ЗАЛЕЖНІСТЬ МОЛОДІ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

За останній десяток років думка про соціальні мережі кардинально змінилася. Якщо на початку їх сприймали як платформу для спілкування чи

¹⁰ Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2009. 392 с

розважальний майданчик, то зараз для багатьох це місце роботи, здобуття інформації в цікавих формах.

В Україні однією з найпопулярніших соціальних мереж серед молоді «є інстаграм – 82 відсотки серед молоді віком 13-15 років, 64 відсотки – 16-35 років. Друге місце посідає фейсбук – 61 відсоток, але тільки серед молоді віком 16-35 років. Популярними є також месенджери вайбер та телеграм» [1]. Питання впливу соціальних мереж на сучасника досліджується постійно (О. Філатова, Ю.Данько та інші) й оприлюднюється в медіа.

Для дослідження мережевого впливу використовуються найрізноманітніші способи: опитування, анкетування. Кожне дослідження дає можливість дізнатися про стан проблеми лише у визначений період часу, а тому ці дані потрібно постійно оновлювати. Метою цієї роботи є дослідження залежності молоді від соціальних мереж.

Для проведення опитування на тему «Залежність від соціальних мереж» було запропоновано сім запитань. Опитування було проведене онлайн за допомогою Google Forms віком від 17 до 25 років. Нижче представлені результати опитування та їх аналіз.

Першим ставилося питання «Чи використовуєте ви соціальні мережі?». З'ясувалося, що - 94% опитаних активно послуговуються соціальними мережами. Лише 6% не використовують.

Зазвичай соціальні мережі займають значну кількість часу, а тому наступним питанням було «Скільки часу на день ви проводите в соціальних мережах?».

Відповіді:

- Менше 1 години - 10%
- 1-2 години - 34%
- 2-3 години - 32%
- Більше 3 годин - 24%

Тож, більшість опитаних (56%) проводять в соціальних мережах від 1 до 3 годин на день, а 24% проводять в них більше 3 годин на день. Менше години проводить 10% реципієнтів. Час, використаний на перегляд чи роботу у соціальній мережі, у сучасника займає в середньому близько 2,5 годин.

Останнім часом залежність особи від соціальних мереж дорівнюють до алко- нарко- ігрової залежності. Так, асистент кафедри психології ЛНУ І.Франка Х. Турецька однією з причин називає: «Часто люди не можуть реалізуватися у справжньому житті, а за допомогою Інтернет вони створюють собі певний бажаний для себе образ. Для таких людей Інтернет є своєрідною лікувальною терапією» [4]. З урахуванням кількості часу, проведених опитаними у соцмережах, наступним постає питання «Чи залежите ви від соціальних мереж?» За результатами опитування, 64% опитаних визнають, що вони залежні від соціальних мереж, 36% - не мають такої залежності.

Через те, що люди проводять багато часу в соціальних мережах, зменшується час спілкування із друзями, сім'єю. Відповідно наступне питання «Чи зменшилась кількість часу, який ви проводите з друзями та родиною через соціальні мережі?». Результати опитування засвідчили, що 46% опитаних визнали, що кількість часу, який вони проводять з друзями та родиною,

зменшилась через соціальні мережі. 54% знаходять баланс між соціальними мережами і реальним життям і спілкуванням.

Окрім цих питань, з'ясували і рівень залежності соціальних мереж на продуктивність упродовж дня, їх позитивний і негативний вплив на життя і психіку людини.

На питання «Чи впливають соціальні мережі на вашу продуктивність?» отримали такі відповіді:

- Так - 70%
- Ні - 30%

Отже, 70% опитаних вважають, що соціальні мережі впливають на їх продуктивність.

Щодо оцінки впливу отримали такі результати: «Чи відчуваєте ви негативні наслідки від використання соціальних мереж?», відповіді: «Так» - 60%; «Ні» - 35%; «Не впевнений/а» - 5%. За результатами опитування, 60% опитаних відчувають, що мають негативні наслідки від використання соціальних мереж.

«Чи вважаєте ви, що використання соціальних мереж є корисним для вашої кар'єри?»

Відповіді:

- Так - 30%
- Ні - 50%
- Не впевнений/а - 20%

Відповідно, 30% опитаних вважають, що використання соціальних мереж є корисним для їхньої кар'єри, однак половина опитаних не вбачає коритсї від соцмереж, а отже не використовує їх для роботи.

Отже, опитування показало, що соціальні мережі є досить популярним засобом комунікації та розваг серед молоді, з більшістю опитаних використовують їх щодня на своєму смартфоні. Більшість опитаних вважають, що використання соціальних мереж впливає на їхні стосунки з близькими та друзями, а також більшість відчувають негативні наслідки від використання соціальних мереж. Однак, думки щодо корисності використання соціальних мереж для кар'єри були поділені, половина опитаних вважають, що вони не є корисним інструментом.

Література

1. Найпопулярнішою соцмережею серед української молоді є інстаграм – опитування. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-molod-sotsmerezhi-dosladzhennya/31406410.html>
2. Статистика соціальних мереж: Соціальні медіа перемагають - і ось чому. URL: <https://www.ranktracker.com/uk/blog/social-media-stats-social-media-is-taking-over-heres-why/>
3. Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. *Сучасне суспільство*. 2012. Вип. 2. С. 179-184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2012_2_25.

4. Позитивний та негативний вплив соціальних мереж. URL: <https://sites.google.com/site/socialnimeregi/pozitivnij-ta-negativnij-vpliv-socialnih-merez>¹¹

Завдання 5. «З'ясуйте, яка роль належить алгоритмічним приписам у самоорганізації мисленнево-мовленневої діяльності студента, наприклад, при опрацюванні численних джерел наукової інформації

Завдання 6. Наведіть та обґрунтуйте загальноновизнані правила ефективного опрацювання (читання) наукового тексту»¹².

Питання для самоконтролю:

1. Яким чином мовна/мовленнева компетентність впливає на професійну діяльність?
2. Що означає знати мову?
3. Чи є рівнозначними поширені в наш час поняття вивчити мову й опанувати мову?
4. Як формується мовна/мовленнева культура студента?
5. Від яких же чинників залежать якість та кількісні параметри компетентності з нерідної/опановуваної фахової мови?
6. Які особливості має науковий стиль української мови? В чому вони розкриваються?
7. Які вам знайомі функції мови?
8. Як працювати із науковим текстом?
9. Які основні вимоги до алгоритмів? Яка мета їх дотримання? Назвіть етапи роботи з ними.
10. Як навчитися швидко читати?

¹¹ Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (28 квітня 2023 року). Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2023. 354 с.

¹² Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2009. 392 с

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

Тема: Культура писемного наукового мовлення

ПЛАН

1. Наукові тексти різних жанрів: властивості і структурно–сміслові компоненти
2. Організація академічного тексту
3. Вимоги до текстів наукового стилю

Література: 2, 3, 8, 9, 11, 12, 18, 20, 21

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *жанр, первинні наукові тексти, вторинні наукові тексти, монографія, дисертація, наукові статті, реферати, анотації, тези, огляди, рецензії, великі і малі жанри, процедура, факти, практика аналізу, практика синтезу, хронологічний порядок, логічний поділ, причинно-наслідковий порядок, протиставлення, абзац, структура абзацу, заголовне речення, підтримуюче речення, заключне речення, контрольна думка, тема, вступ, висновок.*

Завдання 2. Розташуйте подані речення так, щоб кожне наступне продовжувало й доповнювало попереднє, і водночас сприяло висвітленню загальної теми.

Оператор відкриває кожному Абоненту в Автоматизованій системі обліку персоніфікований особовий рахунок. Облік здійснюється автоматизованою системою обліку наданих послуг. Абонент доручає Оператору, а Оператор бере на себе обов'язок вести облік наданих послуг та контролювати своєчасність і повноту платежів за їх споживання. Оператор несе відповідальність за інформацію, яка надається з особового рахунка Абоненту. Показники Особового рахунка є підставою для визначення та проведення фінансових взаєморозрахунків між Абонентом та Оператором. Абоненту надається можливість знайомитися з поточним станом свого особового рахунка.

Сім'я мешкає за вказаною адресою в двокімнатній 71 квартирі, житлова площа якої становить 28 м.кв. Це троє дітей віком до 8 років і 1 пенсіонер. Середній дохід на одного члена родини становить 40 гривень. Прошу розглянути клопотання про надання державної допомоги нашій родині, яка складається з 6 осіб, із яких 4 непрацевдатних. Бюджет сім'ї складається з моєї заробітної плати, заробітної плати дружини та пенсії матері.

Завдання 3. Прочитайте уважно речення, що складають цілісний абзац. Аргументуйте яке з них є заключним, початковим?

Уривок 1. «1. Вони поділяють перекладацькі трансформації на лексико-семантичні, граматичні та стилістичні. 2. Термін «перекладацькі трансформації» багато науковців визначають як перетворення різного рівня,

які допомагають трансформувати лексичну одиницю мови оригіналу на одиницю мови перекладу. 3. Існує безліч класифікацій цих трансформацій серед науковців. 4. У нашій роботі ми зосередимо увагу на класифікації Л. Науменко та А. Гордєєвої [3]. 5. Щоб впоратися з таким завданням, використовуються перекладацькі трансформації.

Уривок 2. 1. В нашій країні збитки в туристичній галузі від коронавірусу, введення військового стану та закриття авіа сполучення із країнами світу просто жахливі. 2. Вважаємо, що особливо в даний час питання забезпечення безпеки системи туристичних послуг є актуальними, повинні бути розглянуті комплексно і стати пріоритетним напрямком наукових досліджень. 3. Світова криза в туристичній галузі не оминула і туристичну галузь України. 4. На сьогодні немає ефективних антикризових заходів в сфері туризму в Україні. 5. Криза показала, що безпека туризму в Україні декларується в природі, в умовах пандемії та військової агресії росії виявилася непрацездатною»

Завдання 4. Розташуйте абзаци у логічному порядку. Порядок аргументуйте.

«1. Одним з можливих комплексних рішень для проблеми білінгвізму та мовної дискримінації в Україні може бути розробка та реалізація національної мовної стратегії, яка буде включати в себе підтримку білінгвізму як позитивного явища: національна мовна політика повинна сприяти розвитку білінгвізму та підтримувати культурні особливості різних етнічних груп в Україні. Зокрема, важливо підтримувати розмаїття мовних варіантів та діалектів, які використовуються на території країни. Ще одним вирішенням проблеми мовної дискримінації в Україні є забезпечення рівних можливостей для користувачів обох мов: держава повинна забезпечувати рівні можливості для користувачів української та російської мов, зокрема, у сферах освіти, культури та масової інформації. Важливо забезпечити доступність державної та комерційної інформації на обох мовах. А також для запобігання мовній дискримінації необхідно встановити чіткі норми та стандарти для запобігання мовній дискримінації в усіх сферах життя, зокрема, на робочому місці, у громадському просторі та у сфері державних послуг. Також необхідно забезпечувати відповідне виконання законодавства щодо мовних прав та свобод в Україні.

2. Дослідження мовної політики в Україні є дуже актуальним, оскільки мова є важливою складовою культури та ідентичності країни, а також має значення для розвитку суспільства, економіки, освіти та інших сфер життя.

3. На нашу думку головними проблемами мовної політики можна виділити наступні:

4. 1) Білінгвізм та мовна дискримінація: українська та російська мови є офіційними мовами в Україні, але зокрема у східних областях країни, де проживає значна кількість російськомовних громадян, може виникати дискримінація на основі мови. Також, деякі країни іноді сприймають українську мову як менш важливу або менш розвинену, що може призводити до мовної дискримінації [2].

5. 2) Роль української мови в державних інституціях та мас-медіа: хоча українська мова є офіційною мовою в Україні, деякі державні інституції та мас-медіа все ще використовують російську мову як мову комунікації. Це може підірвати роль української мови як мови національної єдності та спричиняти розділ між національними групами [3].

6. Україна є багатомовною країною, де розмовляють різними мовами, зокрема українською, російською, а також різними мовами національних меншин, такими як угорська, румунська, польська та інші. Однак, протягом багатьох років в Україні відбувається дискусія щодо мовної політики, яка пов'язана зі збереженням та розвитком української мови, захистом мовних прав національних меншин та іншими питаннями [1].

7. Українська мова стала офіційною мовою держави після отримання незалежності в 1991 році, однак, дотримання мовного законодавства та захисту мовних прав національних меншин залишається важливим завданням для уряду та громадськості. Крім того, в Україні існує питання щодо використання мови в різних сферах життя, таких як освіта, медіа, державна служба та інші.

8. 3) Мовна стандартизація: українська мова має багато діалектів та регіональних відмінностей, що можуть призвести до складнощів у стандартизації та викладанні мови. Наприклад, існують різні варіанти транслітерації української мови на латиницю, що може створювати проблеми при взаємодії з іншими країнами та використанні української мови в інтернаціональних проектах [4].

9. 4) Недостатнє використання української мови в технологіях: українська мова ще не має достатньої підтримки в багатьох технологічних продуктах, таких як машинний переклад, голосові помічники та інші інноваційні технології. Це може призвести до недостатнього розвитку української мови в цифровій епохі та зменшення її важливості в майбутньому [5].¹³

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення наукового стилю мовлення.
2. Які тексти відносяться до первинних наукових текстів?
3. Назвіть підстилі наукового стилю і їх особливості.
4. Які тексти відносяться до вторинних наукових текстів?
5. Охарактеризуйте вимоги до логічної послідовності викладу в науковому тексті.
6. У чому полягає логічна помилка «підміна тези»?
7. Які правила формулювання тези?
8. Чим визначається поділ наукових текстів на жанри?
9. На які жанри наукового мовлення поділяються наукові тексти за формою?
10. Якою є організація академічного тексту?
11. У чому полягає взаємозв'язок вступу і закінчення?
12. Якою є структура абзацу?

¹³ Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (28 квітня 2023 року). Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2023. 354 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

Тема: Логіко-синтаксичні труднощі написання наукового тексту

ПЛАН

1. Інструментарій аналітичного мислення.
2. Основні принципи зв'язного тексту.
3. Синтаксис в академічному тексті
4. Проблеми пунктуації
5. Засоби зв'язку
6. Синтаксичні конструкції

Література: 2, 3, 11, 12, 18

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *пасивні конструкції, інфінітивні речення, безособові речення, узагальнено-особові і неозначено-особові речення, односкладне безпідметове речення, означено-особові речення, двоскладне речення, активні конструкції, зворотне дієслово, зворотна конструкція, модальність, синтаксичні конструкції, список, сурядні сполучники, підрядні сполучники і сигнали переходу (перехідні конструкції), ланцюг, елементи речення: суб'єкт, дієслово і об'єкт; фрагменти, паралелізм, зв'язаність, ядерна структура, ядро, група, залежні елементи, інструментарій аналітичного мислення.*

Завдання 2. «Класифікуйте помилки у реченнях. Виправте і запишіть відредаговані речення.

Приклад:

Здійснені зарубіжними науковцями дослідження можна узагальнити у вигляді таблиці в хронологічному порядку.

Для української мови вживання орудного відмінка відносно суб'єкта-діяча не відповідає нормам.

Правильний варіант:

Дослідження зарубіжних науковців можна узагальнити у вигляді таблиці в хронологічному порядку.

1. А тому звертання до розуму чи здорового глузду за умови формування позитивної свободи часто не спрацьовує або буває недостатнім, тому що потрібно задіювати і інші канали впливу, причому на високому професійному рівні, що може бути проблемою, оскільки формуванню духовної еліти в різних галузях культури в нашій країні приділяється недостатньо уваги.

2. Оскільки в більшості випадків, які ми спостерігаємо в новітній історії, держави з парламентсько-президентською формою правління і налагодженою системою демократичних виборів на ділі керуються олігархічною групою лідерів.

3. Я не став обговорювати з колегами потворно підготовлений і невиразний виступ І. Патрушка під час його презентації два дні тому на Міжнародній конференції в Інституті мовознавства.

4. Принцип деконструкції неоднаково тлумачиться і застосовується представниками гендерного напрямку.
5. У ході розгляду заявленої теми нами встановлено, що політика як соціальне явище є одним із видів людського буття і людської діяльності.
6. Представлений прейскурант цін цілком має задовольнити споживача закладу.
7. Широкого поширення набула точка зору А. Карлінського, який визначає...
8. Після зазначеної терапії значно збільшилось абсолютне кількісне значення інших показників клітинного імунітету.
9. Переважна більшість вчених, розглядаючи креативність, зводили цей процес або до психологізації досліджуваного феномену або до ірраціоналізації.
10. В наш час, питання обліку витрат на екологічну безпеку мають лише дискусійний характер та не мають єдиного рішення.
11. Але для подальшого розвитку економіки актуальним є питання по збереженню навколишнього середовища, раціональне природокористування, зниження негативного впливу на навколишнє середовище.
12. Вищесказане обумовлює актуальність дослідження природи фірми як соціально відповідального економічного суб'єкта.
13. Є й старі запозичення, які вже давно перестали бути такими, оскільки вони фігурують у лексичному складі мови і стали вже.
14. При цьому велику роль грають особливості мовленнєвого стилю тієї мови, на яку перекладається твір»

Завдання 3. *Відредагуйте власні академічні тести, виправляючи усі вади логіко-синтаксичні конструкцій. Яких помилок припустилися найбільше? Оформіть висновки проведеної роботи письмово.*¹⁴

Завдання 4. «Поміркуйте, чи є нормативними такі вислови. При потребі виправіть помилки:

наукова ступінь; дякуючи вам; згідно наказу; приведені показники співпадають; можемо привести слідуєчі приклади; по нашій кафедрі два аспіранта; ведуча організація; завідуєчий відділом; по крайній мірі; співпадіння обставин; явна помилка; як нами вже відзначалось; дані експерименту виявили більш кращий результат; питання по подальшому вивченню; на етапі дослідження були допущені такі дефекти.

Завдання 5. Яким конструкціям віддамо перевагу:

не мішало б, не вадило б, не завадило б; немає потреби, відпала необхідність; почати обговорювати; приступити до обговорення; подати на розгляд; вступати в силу; набувати чинності; підпис завіряю; підпис засвідчую; служити підставою; бути підставою.

¹⁴ Академічне письмо: навч. посібник / Уклад. Ревуцька С.К., Зінченко В.М. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2019. 130с.

Завдання 6. Визначте загальний смисл тексту, виділіть його смислові частини, ключові слова, терміни, морфологічні і синтаксичні засоби.

Спотворення, замовчування та фальсифікація фактів, стандартизація світоглядних засад творчості митців упродовж десятиліть перешкоджали достатньо повному та глибокому вивченню всього спектру їх художнього доробку. Сьогодні це зумовлює нагальну потребу нового прочитання класики... Один із аспектів цієї роботи зумовив необхідність переоцінити систему образів літератури порубіжжя, запропонувати відповідні науково-методологічним засадам сучасного літературознавства характеристики героїв, переосмислити бачення суспільно значимих явищ, процесів, оприявлених у художньому контексті кінця ХІХ – початку ХХ ст... (Л.Горболіс)¹⁵

Питання для самоконтролю:

1. Яким термінологічним інструментарієм ми послуговувалися під час вивчення теми?
2. З яких трьох елементів складається речення?
3. Які найбільш уживані проблеми пунктуації Вам відомі?
4. Які помилки пов'язані із нехтуванням сполучників?
5. Які функції виконують сполучники у тексті?
6. Які сигнали переходу Вам відомі?
7. Які вимоги/поради до складання списку варто знати?
8. Що передбачає поняття модальності в українській мові?
9. Що таке зворотна конструкція?
10. Які синтаксичні конструкції називаються активними?
11. Які синтаксичні конструкції називаються пасивними?
12. Які особливості використання дієслівної форми на *-ся* в синтаксичних конструкціях?
13. Які особливості використання дієслівної форми на *-но, -то* в синтаксичних конструкціях?
14. Які конструкції відповідають нормам української мови?
15. Які речення частіше використовуються в академічних текстах і чому?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11

Тема: Форми наукової роботи

ПЛАН

1. Наукова публікація: поняття, функції, основні види
2. Особливості підготовки реферату. Наукова доповідь.
3. Тези наукової доповіді (повідомлення)
4. Наукова стаття
5. Наукова монографія, підручник, науковий посібник
6. Методика підготовки та оформлення публікації
7. Відгук. Рецензія. Анотація.

¹⁵ Семенов О.М. С-30 Культура наукової української мови: Навч. посіб. /За ред. Л.І. Мацько. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 252 с.

Література: 2, 3, 8, 9, 11, 12, 18, 20, 21

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *публікація, функції публікацій, видання, науковий журнал, брошура, книга, контрольний реферат, службовий реферат, творчі реферати, учбові реферати, інформативний реферат, доповідь, структура наукової доповіді, схема тез доповіді, наукової статті; реквізити відгука, рецензії, анотації.*

Завдання 2. Виділіть ключові слова в заголовках статей. Які заголовки влучно відображають проблему дослідження, а які ні? Обґрунтуйте свою відповідь.

1. «Дидактичні та психологічні аспекти впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес».
2. «Культура наукового мовлення».
3. «Організація інклюзивного навчання в умовах реформування освіти».
4. «Умови формування професійної компетентності майбутніх інженерів у процесі фахової підготовки».
5. «Передумови створення сприятливого інвестиційного клімату на Прикарпатті».
6. «Електронний документообіг та проблеми з його впровадженням в органах державного управління».
7. «Виникнення поняття “ощадливе виробництво”».
8. «Психологічний зміст управлінської діяльності у навчальному закладі».
9. «Організація діяльності ректора університету в умовах реформування освіти».
10. «Особливості організації науково-методичної роботи у малокомплектній школі».

Завдання 3. *«Відредагуйте анотацію. Виправлення обґрунтуйте.*

Українська мова. Усне мовлення: Дидактич. матеріал для інозем. студ.
// Уклад.: Л. М. Сидоренко, Н. В. Тільняк. К. : НТУУ «КПІ» 2007. 80 с.

Навчальний посібник, головним чином, орієнтовано на оволодіння усною формою розмовно-побутового мовлення, на підготовку студентів до занять з базових дисциплін, це і визначає його структуру.

Посібник складається із вступу, шістнадцяти занять, граматичних таблиць, українсько-англійського розмовника і словника. У вступі подано український алфавіт та завдання на вимову голосних і приголосних фонем. У кожному занятті 8 завдань: тут містяться вправи на опрацювання граматичних форм – це завдання початкового етапу – а також діалоги, вірші, які служать основою для виконання комунікативних завдань різних типів. Також наведено лексико-граматичний коментар для повторення та засвоєння граматичних тем, специфічних для української мови, який супроводжується вказівкою «Запам'ятайте!».

Завдання 4. *Відредагуйте текст. Прокоментуйте свої правки.*

У зв'язку з цим особливо актуальними виглядають слова видатного вченого про роль особистості в історії суспільства. Автор зупиняється на найістотніших ознаках художнього тексту. З цілої низки публікацій на цю тему зрозуміло, що порушена проблема є актуальною. На уроках з використанням дидактичних ігор в учнів спостерігається збудження інтересу до навчання. Причиною плутання мовних одиниць близькоспоріднених мов є... На сторінках часопису читачі ознайомлюються із пробами пера молодих талановитих літераторів. Автори статей зупинялися на змістовному наповненні. Учений поставив питання про необхідність кооперування вчителів мови з учителями з інших дисциплін. Учні були ознайомлені з типами тих помилок, які характерні для усного і писемного мовлення. Міністерство освіти, стурбоване володінням української мови, опубліковує рекомендації. Лінгвістична рубрика давала відповіді на найбільш суперечливі мовні проблеми.»¹⁶

Завдання 5. Відкрийте наукові періодичні видання / збірники чи з репозитарію університету своєї спеціальності і проаналізуйте статтю за таким планом:

- 1) тема, основна проблема, головна думка;
- 2) мета і завдання автора;
- 3) узгодженість назви статті з основним змістом;
- 4) композиція статті, висновки;
- 5) доречність застосування мовних засобів;
- 6) наявність цитувань;
- 7) оформлення списку літератури¹⁷.

Завдання 6. Напишіть наукову статтю за темою свого магістерського дослідження, дотримуючись усіх вимог до створення наукової статті.

Завдання 7. Напишіть рецензію на одну зі статей, розміщених у цьому посібнику або на статтю зі збірника наукових праць магістрантів, скориставшись рекомендаціями:

1. Визначте предмет наукового аналізу (доповідь, реферат, журнальна стаття, твір-есе, автореферат, дисертація тощо).

2. З'ясуйте ступінь актуальності теми дослідження (для науки в цілому, певної галузі знань, розв'язання практичних завдань тощо).

3. Проаналізуйте зміст наукової роботи і з'ясуйте ступінь її новизни й оригінальності у розв'язанні певних питань, проблем тощо.

¹⁶ Практикум з культури наукового технічного мовлення фахівця: Навчальний посібник / Укладачі: Н.В. Тільняк, Л.М. Сидоренко. Київ. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022.102 с.

¹⁷ Ткачук О.В., Наконечна Л.Б. Сучасне українське наукове мовлення: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2018. 160 с.

4. Встановіть переваги рецензованої роботи в контексті її теоретичного й практичного значення та зазначте конкретні сфери доцільного використання матеріалів і результатів її.

5. Схарактеризуйте виявлені недоліки та прорахунки в рецензованій роботі за обов'язкової умови – аргументувати свої зауваження.

6. Подайте об'єктивно, лаконічно, ясно й чітко загальну оцінку роботи.

7. Сформулюйте висновки з урахуванням виду та жанру рецензованого наукового джерела, його мети й поставлених автором завдань.

8. Перевірте записаний текст рецензії на узгодженість між змістом і формою та на відповідність чинним мовним/мовленнєвим нормам.

9. Здійсніть самоконтроль виконаної роботи.

10. Відредагуйте (у разі потреби) текст рецензії.¹⁸

Питання для самоконтролю:

1. Наведіть найбільш поширені визначення поняття «публікація».
2. Назвіть основні функції публікації.
3. Що називається виданням? Які існують види видань за обсягом?
4. Які журнали відносять до наукових?
5. Як потрібно вести облік власних публікацій?
6. Назвіть жанрові різновиди публікацій.
7. Що таке реферат? Які існують види рефератів? Сформулюйте вимоги до написання і оформлення реферату.
8. Схарактеризуйте основні змістові аспекти рецензії.
9. Назвіть жанрові особливості доповіді (повідомлення) та вимоги до публікації тез наукової доповіді.
10. Які основні вимоги до змісту і структури наукової статті?
11. Назвіть методичні прийоми письмового викладу наукового матеріалу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12

Тема: Усне мовлення у науковій сфері

ПЛАН

1. Виступ із науковим повідомленням
2. Мовленнєва поведінка в усній науковій дискусії
3. Комп'ютерна презентація наукового виступу

Література: 2, 3, 8, 9, 11, 18, 20, 21

Практичні завдання

Завдання 1. Знати поняття і терміни (за лекційним матеріалом і літературою до курсу): *комунікативні стратегії, науковий виступ, конференція, етапи підготовки наукової дискусії, дискусія, полеміка, спір, культура аудіювання доповіді, акція, етапі елокуції, етапі інтенції, меморія,*

¹⁸ Ткачук О.В., Наконечна Л.Б. Сучасне українське наукове мовлення: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2018. 160 с.

диспозиція, наукова доповідь, науковий виступ, електронна презентація, оповідні тексти, тексти–роздуми, тексти–дефініції.

Завдання 2. Підготуйте і захистіть презентацію професії, яку опановуєте в університеті. Скористайтеся такими запитаннями.

Чим приваблює обрана професія?

Що вам відомо про цей фах?

Наскільки обрана вами професія актуальна, важлива сьогодні?

Які ділові, моральні якості допоможуть вам у професійній діяльності?

Завдання 3. Уявіть ситуацію: під час обговорення вашої наукової доповіді вам поставили таке запитання, на яке ви не знаєте відповіді, або сумніваєтеся у її правильності. Яким чином ви будете виходити із ситуації? Які мовні формули використаєте у своїй відповіді?

Завдання 4. Підготуйте презентацію на одну із запропонованих нижче тем.

1. Вербальні та невербальні складники наукової комунікації.
2. Публічний виступ.
3. Види публічних виступів.
4. Етапи підготовки до академічного публічного виступу.
5. Секрети успішної промови.
6. Способи активізації та переконання слухачів.
7. Мистецтво слухати. Відмінність у словосполучках «бути вислуханим» і «бути почутим».
8. Засоби активізації уваги слухачів.
9. Правила етикету під час наукових дискусій та обговорень.

Завдання 5. Уважно прочитайте словосполучення, оберіть ті, які не порушують етикету професійного спілкування, складіть із ними діалоги на професійну тему.

На Ваш запит від 10.05.2012 повідомляємо; нагадуємо Вам, що необхідно терміново подати документи; перетелефонуй мені негайно; повідомте про своє рішення до 03.07.2013; зайдіть до мене, поясните свою поведінку; я вимагаю терміново подати звіт; чи буде Вам зручно зустрітись о 12 годині?; пропоную підписати угоду; навіть не хочу слухати Ваші пояснення; хотілося би почути Вашу думку щодо цього питання; невже Ви не подали ще необхідні документи?

Завдання 6. Прочитайте уважно запитання. Доберіть до них заголовки. Запишіть текст, перебудовуючи питальні речення на спонукальні так, щоб вийшли поради співрозмовників.

Чи легко ви знаходите спільну мову з іншими людьми?

Чи вмієте поводити себе люб'язно з людьми, які не викликають у вас симпатії?

Чи можете проїнятися чужими турботами, вислухати людей?

Чи вмієте приховувати роздратування або поганий настрій?

Чи вмієте переконати людей у своїй безпомилковості?

Чи важливі усі ці якості для представників тих професій, які потребують постійного спілкування з людьми (економісту, службовцю, менеджеру, працівникові торгівлі та ін.)?¹⁹

Питання для самоконтролю:

1. Чим відрізняється науковий виступ від наукової доповіді?
2. Яку роль відіграє науковому виступі особистість промовця?
3. Розкрийте мету і практичне значення наукових заходів.
4. Охарактеризуйте суть, мету і практичне значення електронних презентацій для наукового виступу.
5. Що таке наукова доповідь?
6. З яких етапів складається підготовка наукової доповіді?
7. Які основні функції виконує електронна презентація доповіді?
8. З яких етапів складається підготовка електронної презентації доповіді?
9. Які основні вимоги до електронної презентації доповіді?

¹⁹ Практикум з культури наукового технічного мовлення фахівця: Навчальний посібник / Укладачі: Н.В. Тільняк, Л.М. Сидоренко. Київ. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022.102 с.

РОЗДІЛ III.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ

Змістовий модуль: Психологія особистості

Тема 1. Психологія особистості як наукова дисципліна

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Тести для самоконтролю:

1. Особистість – це

- A. свідомий індивід, який займає певне положення у суспільстві і виконує певну суспільну роль
- B. людина, яка має тверді переконання
- C. біологічна істота, яка належить до класу ссавців
- D. людина, яка має високий соціальний статус

2. Індивід – це

- A. окремо взятий представник людського роду
- B. біологічна істота
- C. представник певної спільноти
- D. сукупність особливостей, які відрізняють одну людину від інших

3. Особистістю є людина

- A. народжується
- B. формується в процесі взаємодії з соціальним оточенням
- C. формується під впливом навчання
- D. формується у діяльності

4. Факторами становлення особистості є

- A. лише спадковість
- B. лише середовище
- C. спадковість та соціум
- D. кліматичні умови

5. Спрямованість особистості – це

- A. процес безперервного прийняття рішень на основі зважування альтернатив поведінки
- B. стійке й вибіркоче прагнення особистості до життєво значущих об'єктів
- C. прагнення людини досягти певного результату, який би підтвердив особисту першість
- D. усталена система найважливіших цільових програм особистості, яка стосується діяльності, поведінки та спілкування

6. Психологічні властивості особистості – це

- A. вроджені властивості, які мають ситуативний характер
- B. відносно постійні, стійкі властивості, які формуються в процесі індивідуального життя і діяльності
- C. риси особистості, які виявляють стійке вибіркоче ставлення особистості до навколишнього
- D. людські задатки, риси темпераменту і характеру

7. Система всіх видів спонукань (потреби, мотиви, цілі, установки), які регулюють поведінку і діяльність людини, утворюють сферу

- A. структури особистості
- B. самосвідомості
- C. мотивації
- D. домагань

8. Вітчизняна психологія стверджує, що джерелом активності особистості є

- A. вроджені інстинкти, спільні з тваринними предками;
- B. потреби, які не є вродженими, а виникають і розвиваються у процесі взаємодії людини з соціальним середовищем;
- C. вроджена потреба у самоствердженні.

Література: 1, 7, 10, 13, 17, 19

Тема 2. Соціально-психологічна характеристика особистості

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Практичне завдання 1. Напишіть соціально-психологічну самохарактеристику

Література: 1, 7, 10, 13, 17, 19

Тема 3. Розвиток і формування особистості

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Література: 1, 7, 10, 13, 14, 17, 19

Тема 4. . Соціально-психологічний механізм взаємодії в професійній сфері

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Література: 1, 5, 7, 10, 13, 19

Тема 5. Психологічний аналіз діяльності.

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Література: 1, 7, 10, 13, 17, 19

Тема 6. Мислення та інтелект

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Література: 1, 7, 10, 13, 17, 19

Тема 7. Мова і мовлення

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Практичне завдання 1. Виберіть правильні варіанти відповіді.

1. Вид беззвучної мовленнєвої діяльності людини, що характеризується граничною згорнутістю структури й змісту та є основним інструментом мислення, називається

- A. монологічним мовленням
- B. писемним мовленням
- C. егоцентричним мовленням
- D. усі відповіді неправильні

2. Мова розвивається шляхом

- A. інтеріоризації засвоєної мови
- B. наслідування «батьківської моделі»
- C. генетичного наслідування
- D. усі відповіді правильні
- E. усі відповіді неправильні

3. Властивість мови, що характеризується обсягом виражених у ній думок і забезпечена підготовленістю того, хто говорить, – це

- A. виразність
- B. зрозумілість
- C. змістовність
- D. дієвість
- E. усі відповіді правильні
- F. усі відповіді неправильні

4. Егоцентричне мовлення – це

- A. вид беззвучної мовної діяльності, що є основним інструментом мислення
- B. гучне мовлення дитини, адресоване самому собі
- C. вид мовлення, під час якого певною мірою активні всі його учасники
- D. довільне, розгорнуте й організоване мовлення
- E. усі відповіді правильні
- F. усі відповіді неправильні

5. Мовлення – це

- A. психічне явище

- В. процес використання людиною мови для спілкування
- С. обмін інформацією між людьми
- Д. процес відображення думок і почуттів
- Е. усі відповіді правильні
- Ф. усі відповіді неправильні

Література: 1, 7, 10, 14, 17, 19

Змістовий модуль 2: Усне писемне мовлення у науковій сфері

Тема 8. Наукове мовлення і професійна діяльність

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Література: 2, 3, 8, 11, 12, 18, 21

Тема 9. Культура писемного наукового мовлення

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Література: 2, 3, 8, 9, 11, 12, 18, 20, 21

Тема 10. Культура писемного наукового мовлення

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Література: 2, 3, 11, 12, 18

Тема 11. Форми наукової роботи

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Література: 2, 3, 8, 9, 11, 12, 18, 20, 21

Тема 12. Усне мовлення у науковій сфері

Завдання:

1. Опрацювання конспекту лекції та рекомендованої літератури.
2. Дати розгорнуті відповіді на питання для самоконтролю.
3. Виконати завдання до теми.

Тести для самоконтролю

1. Етапом підготовки і проведення дискусії є

- A. збір інформації про предмет дискусії
- B. визначення місця проведення дискусії
- C. оцінювання аудиторії
- D. визначення часу проведення дискусії

2. Дискусія – це

- A. висвітлення одного питання
- B. обговорення певних питань з метою підписання угоди у разі знаходження спільного рішення проблеми
- C. публічний діалог, у процесі якого виявляються і протиставляються різні точки зору, позиції
- D. монолог перед аудиторією

3. За складом учасників збори поділяють на

- A. офіційні й неофіційні
- B. відкриті, закриті
- C. урочисті, особисті
- D. особисті, службові

4. Оптимальною кількістю учасників наради є

- A. 3-4 особи
- B. 10-12 осіб
- C. 18-20 осіб
- D. 21-25 осіб

5. Процес підготовки промови не містить

- A. вибору теми
- B. складання плану
- C. її проспівування
- D. збирання матеріалу

6. Виберіть правильний варіант характеристики доповіді

- A. Доповідь – це непідготовлений виступ, що виголошується під час зборів
- B. Доповідь – це усний непідготовлений виступ з інформацією про певну актуальну тему, звернений до широкого загалу
- C. Промова й доповідь – це синоніми
- D. Доповідь – це найпоширеніша форма публічного виступу, важливий елемент системи зв'язків із громадськістю, яка порушує проблеми, що потребують розв'язання

7. Бесіда – це

- A. розмова двох осіб з метою отримання певної інформації, вирішення важливих ознак нації
- B. одна з найістотніших ознак нації
- C. сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі суспільної комунікації
- D. основа спілкування

8. Спосіб прийняття рішення у «дереві рішень»

- A. колективне обговорення
- B. висунення рішення керівника

- C. запис у колонки таблиці переваг та недоліків кожного рішення
- D. індивідуальне подання

9. Оптимальна кількість учасників дискусії у стилі телешоу

- A. 1-2 особи
- B. 3-5 осіб
- C. 8-10 осіб
- D. 10-11 осіб

10. Запитання учасникам у дискусії у стилі телешоу ставить

- A. керівництво
- B. організатори
- C. глядачі
- D. ніхто²⁰

Література: 2, 3, 8, 9, 11, 18, 20, 21

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. К.: Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
2. Данкіна Л. С. Сучасна українська літературна мова (науковий стиль): Навч. посіб. Харків: ХДЕУ, 2002. 124 с.
3. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : практикум. Кривий Ріг : КДПУ. 2017. 114 с.
4. Корнева Н.А., Баркаръ У.Я. Науковий дискурс: рецензія як окремий тип ексту. URL:http://fif.at.ua/publ/avtori/korneva_n_a_barkar_u_ja/naukovij_diskurs_recezenz_ija_jak_okremij_tip_tekstu/156-1-0-126
5. Кочубей О. С. Психологічні чинники становлення перекладацької компетентності майбутніх філологів: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2016. 241 с.
6. Легка-Пауль О. Психологічні чинники особистості перекладача: огляд проблеми. STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA, vol. VI: 2018, pp. 73-81
7. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. К.: «Центр навчальної літератури», 2004. 222 с.
8. МацькоЛ.І., КравецьЛ.В. Культура української фахової мови: Навч. посіб.Київ: ВЦ «Академія», 2007. 360с. С.138
9. Мистецтво публічного виступу. Доповідь. URL: http://pidruchniki.com/1060022148828/dokumentoznavstvo/mistetstvo_publichno_go_vistupu_dopovid
10. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Київ: Видавництво. Ліра-К, 2020. 364 с.
11. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2009. 392 с.
12. Основи наукового мовлення: навчальний посібник: / С. А. Бронікова та ін.; за ред. І. М. Плотницької, Р. І. Ленди. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2022. 252 с.
13. Основи психології / За заг. ред. Киричука О. В., Роменця В. А. К.: Либідь, 1995. 630 с.
14. Особистість у загально-психологічній теорії діяльності О. Леонтьєва. Психолог № 8, 2003 р. С. 10–31.
15. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради : навч.посіб. Київ : Либідь, 2001. 240 с.
17. Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П. П. Горностая. К.: Рута, 2001. 320 с.
18. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.
19. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
20. Сурмін Ю. Науковий текст: специфіка, підготовка та презентація: Навч.-метод. посіб.Київ: НАДУ, 2008. 184 с.

21. Чепіга І. П. Мовленнєві особливості наукового тексту: текст-міркування, текст-доказ. Лінгвістичні студії. 2002. Вип. 10. С. 157–161.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічне письмо: навч. посібник / Уклад. Ревуцька С. К., Зінченко В.М. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2019. 130с.
2. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2009. 392 с.
3. Практикум з культури наукового технічного мовлення фахівця: Навчальний посібник / Укладачі: Н.В. Тільняк, Л.М. Сидоренко. Київ. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022.102 с.
4. Семенов О. М. Культура наукової української мови: Навч. посіб. /За ред. Л.І. Мацько. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 252 с.
5. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
6. Ткачук О.В., Наконечна Л.Б. Сучасне українське наукове мовлення: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2018. 160 с.

Навчальне видання

Ревуцька Світлана Казимирівна

Кафедра іноземної філології, українознавства
та соціально-правових дисциплін

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА
РОЗВИТОК НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 3,5.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган–Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.